ECLI:LV:AT:2020:0605.A420257919.8.L
Lieta Nr. A420257919, SKA-1079/2020
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2020.gada 5.jūnijā

Tiesa šādā sastāvā: senatori Andris Guļāns, Dzintra Amerika, Veronika Krūmiņa

rakstveida procesā izskatīja /pers. A/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 5.marta lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība administratīvajā lietā, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru Tieslietu ministrijai tiktu uzlikts pienākums atlīdzināt nemantisko kaitējumu 5000 *euro*, izdošanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2018.gada 12.novembra spriedumu atcelts Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2018.gada 14.februāra spriedums daļā par pieteicējam /pers. A/ piemēroto papildsodu – transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšana uz noteiktu laiku.

Pretēji minētajam, 2019.gada 21.februārī pieteicējs elektroniski saņēma no VAS „Ceļu satiksmes drošības direkcija" (turpmāk – direkcija) automatizēti sagatavotu paziņojumu par to, ka viņa vadītāja apliecība ir kļuvusi nederīga sakarā ar transportlīdzekļu vadīšanas tiesību aizliegumu. Būdams neapmierināts ar minēto situāciju, pieteicējs tajā pašā dienā nosūtīja direkcijai lūgumu sniegt pamatojumu šādam aizliegumam.

Direkcija par minēto informēja Iekšlietu ministrijas Informācijas centru, kas 2019.gada 22.februārī aktualizācija datus Sodu reģistrā, kā rezultātā 23.februārī tika izdarīti arī attiecīgi labojumi Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā. Secīgi direkcija informēja pieteicēju par to, ka vadīšanas tiesību aizliegums ir atcelts un vadītāja apliecība ir atjaunota.

[2] Uzskatot, ka Tiesu administrācija, kas tiešsaistes datu pārraides režīmā nosūtīja Sodu reģistram ziņas par pieteicējam piemēroto papildsodu, ir pieļāvusi prettiesisku faktisko rīcību, tādējādi nodarot pieteicējam būtisku tiesību aizskārumu – Latvijas Republikas Satversmes 106.panta pirmajā teikumā garantētās pamattiesības uz brīvu nodarbošanās izvēli, kas attiecas arī uz transportlīdzekļa vadīšanu, – pieteicējs vērsās Tiesu administrācijā ar iesniegumu par nemantiskā kaitējuma 5000 *euro* atlīdzināšanu.

Tieslietu ministrija ar 2019.gada 13.augusta lēmumu Nr. 1-4.1/107 atteica pieteicējam atlīdzināt nemantisko kaitējumu.

Nepiekrītot minētajam, pieteicējs vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu par nemantiskā kaitējuma 5000 *euro* atlīdzināšanu.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 5.marta lēmumu nolemts izbeigt tiesvedību administratīvajā lietā, jo secināts, ka ierosinātā lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Lēmums pamatots ar turpmāk minēto.

[3.1] Atbilstoši Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 1.pantam personai ir tiesības administratīvajā procesa kārtībā prasīt atlīdzinājumu tikai par tādu kaitējumu, kas tai ir nodarīts ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību. Viena no faktiskās rīcības pazīmēm ir tā, ka šāda rīcība privātpersonai rada reālas faktiskas sekas. Taču no lietas materiāliem neizriet, ka Tiesu administrācijas īstenotās datu nodošanas procedūras vai direkcijas paziņojuma nosūtīšanas rezultātā pieteicējam tādas sekas būtu radušās. Pieteicējs sniedzis formālas norādes uz viņa tiesību kā tādu esību un to būtisku aizskārumu.

[3.2] Pieteicējam nav radītas arī tiesiskas sekas, kas izpaustos kā tiesību apjoma samazināšana. Pat gadījumā, ja attiecīgs tiesas spriedums par papildsoda piemērošanu tomēr būtu stājies spēkā, tad Tiesu administrācijas veiktā datu nodošana un direkcijas paziņojums jebkurā gadījumā nebūtu uzskatāmi ne par faktisko rīcību, ne arī par administratīvo aktu, ņemot vērā to, ka tiesas un tiesneša nolēmuma izpilde ietilpst tiesas procesā, nevis ir valsts pārvaldes darbība publisko tiesību jomā – administratīvais akts vai faktiskā rīcība.

[3.3] Ņemot vērā to, ka kārtība, kādā tiek nodots kriminālprocesuāls nolēmums izpildei gadījumā, ja tiek piespriests tiesību ierobežojuma papildsods, ir paredzēta Kriminālprocesa likuma 634.panta ceturtās daļas 4.punktā, tad izskatāmajā gadījumā Tiesu administrācijas veiktā datu nodošana un direkcijas paziņojuma nosūtīšana pieteicējam nav uzskatāma arī par iestādes/izpildiestādes rīcību administratīvā procesa izpildes stadijā, par kuru varētu prasīt atlīdzinājumu.

[3.4] Ne Tiesu administrācijas rīcība datu nodošanā, ne arī direkcijas rīcība paziņojuma nosūtīšanā pati par sevi nerada tiesiskas sekas – transportlīdzekļu vadīšanas liegumu –, to iestāšanās pamats ir spēkā stājies tiesas spriedums par papildsodu. Minētās darbības ir vienkāršas pārvaldes darbības, kas reālas faktiskas sekas izskatāmajā gadījumā nav radījušas, līdz ar to pašas par sevi šādas darbības faktisko rīcību neveido, un tiesā tās nav pārsūdzamas.

[4] Pieteicējs par tiesas lēmumu iesniedza blakus sūdzību, norādot uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Tieši Tiesu administrācijas rīcības rezultātā – ziņu par spēkā neesošu sodu nodošana Sodu reģistram – pieteicējam tika prettiesiski izpildīts papildsods – transportlīdzekļu vadīšanas tiesību liegums, aizskarot pieteicēja pamattiesības. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmajā daļā noteiktajam par faktisko rīcību atzīstamas arī iestādes darbības, kas neatkarīgi no iestādes nodoma rada tādas faktiskās sekas, kuru rezultātā privātpersonai ir radies vai var rasties būtisks tiesību aizskārums.

[4.2] Ziņas Sodu reģistrā ir saistošas visiem – gan iestādēm, kuras kontrolē sodu izpildi, gan personām, kurām sods piemērots. Saskaņā ar Sodu reģistra likuma 14.panta otro daļu iestādes ir atbildīgas par ziņu atbilstību apliecinošiem dokumentiem, kas norāda uz Tiesu administrācijas atbildību un faktiskās rīcības prettiesiskumu.

[4.3] Ir saskatāmi šādu tiesību normu pārkāpumi: likuma „Par tiesu varu" 1.panta otrā daļa, 3.panta otrā daļa, 7.panta pirmā daļa un 17.pants,

25.[1]pants, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 11.panta pirmā un otrā daļa, kā arī Administratīvā procesa likuma 2.pants un 4.panta pirmā, otrā, trešā un ceturtā daļa.

Motīvu daļa

[5] Blakus sūdzības tiesvedības ietvaros Senātam ir jāatbild uz jautājumu, vai rajona tiesa ir pareizi secinājusi, ka pieteicēja prasījums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā un tādēļ tiesvedība administratīvajā lietā ir izbeidzama.

[6] No Tiesu informatīvās sistēmas datiem krimināllietā Nr. 11520076015 izriet, ka ar apelācijas instances tiesas spriedumu, kas ir stājies spēkā, tika atcelts pieteicējam piemērotais papildsods – transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšana uz noteiktu laiku. Tas nozīmē, ka attiecīgā kriminālprocesa ietvaros pieteicējam transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana nekad nav stājusies spēkā. Līdz ar to pieteicēja gadījumā nav arī pamata runāt, ka šāds tiesas nolēmums būtu bijis jānodod izpildei. Turklāt no Tieslietu ministrijas paskaidrojumiem izriet, ka šajā gadījumā tiesas nolēmums nemaz nav ticis nodots izpildei Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā (*lietas 74.lp.*). Arī pati direkcija apliecinājusi, ka nav saņēmusi tiesu nolēmumus dokumentu veidā krimināllietas Nr. 11520076015 sakarā (*lietas 101.lp.*). Vienlaikus direkcija ir skaidrojusi, ka attiecībā uz pieteicēju informācija par tiesu nolēmumiem ir pieejama Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā, kur tā tiešsaistes datu apmaiņas režīmā saņemta no Sodu reģistra, un, pamatojoties uz kuru, direkcija arī reģistrēja pieteicējam transportlīdzekļu vadīšanas tiesību izmantošanas aizliegumu Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā (*lietas 26., 100.–103.lp.*).

Tādējādi no lietā konstatētajiem apstākļiem izriet, ka minētā direkcijas darbība nav iestādes darbība krimināllietas sprieduma izpildes ietvaros, kuras tiesiskums atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas 5.punktam nav pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā.

[7] Ceļu satiksmes likuma 28.panta pirmās daļas 5.punkts noteic, ka transportlīdzekli ir aizliegts vadīt, ja ir stājies spēkā transportlīdzekļu vadīšanas tiesību izmantošanas aizliegums.

Direkcija aizlieguma reģistrēšanu pamato ar Ceļu satiksmes likuma 30.panta trešajā daļā noteikto, ka par transportlīdzekļu vadīšanas tiesību izmantošanas aizliegumu tiek izdarīts attiecīgs ieraksts Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā, ko atbilstoši likuma 4.panta piektajai daļai nodrošina direkcija (*lietas 101., 85.lp.*). Savukārt ziņas par nederīgām transportlīdzekļu vadītāja apliecībām iekļauj Nederīgo dokumentu reģistrā Ministru kabineta 2012.gada 16.oktobra noteikumu Nr. 708 „Noteikumi par nederīgo dokumentu reģistru" noteiktajā kārtībā. Mainoties Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā informācijai saistībā ar vadītāja apliecības statusu, personai automātiski tiek sagatavots un nosūtīts uz sistēmā reģistrēto e-pastu paziņojums par vadītāja apliecības statusa izmaiņām saistībā ar piemērotu liegumu (*lietas 103.lp.*).

Vienlaikus jāņem vērā, ka atbilstoši likuma „Par Līgumu par Eiropas transportlīdzekļu un vadītāja apliecību informācijas sistēmu (EUCARIS)" regulējumam citstarp, lai nodrošinātu, ka cilvēki ir kvalificēti vadīt transportlīdzekļus atbilstoši nacionālajiem un starptautiskajiem noteikumiem, direkcija kā atbildīgā institūcija ar automatizētas procedūras palīdzību nodrošina ziņu par vadītāju apliecībām (tostarp par tiesību atņemšanu un vadīšanas aizliegumiem) pieejamību arī Eiropas transportlīdzekļu un vadītāja apliecību informācijas sistēmā (EUCARIS) (minētā likuma 3.pants, kā arī līguma ievaddaļas 2.apsvērums un 5.panta 1.punkta „b" apakšpunkts). Attiecīgi, lai paaugstinātu administratīvo pasākumu efektivitāti, valstu atbildīgajām institūcijām ātri apmainoties ar informāciju, šādas ziņas kļūst pieejamas arī starptautiskā informācijas sistēmā – EUCARIS (līguma 2.panta 2.punkts).

Ieraksts Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā pats par sevi neatņem transportlīdzekļa vadīšanas tiesības, proti, šāda darbība neietekmē pieteicējam jau esošo tiesību apjomu (to varētu ietekmēt, piemēram, pirmās instances tiesas piemērotais papildsods, ja tas būtu stājies spēkā). Līdz ar to secināms, ka transportlīdzekļu vadīšanas tiesību izmantošanas aizlieguma ierakstīšana Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā būtībā ir vērsta uz faktisku seku radīšanu – nodrošināt, ka konkrēta persona vairs nepiedalās ceļu satiksmē, tai atturoties no attiecīgas kategorijas transportlīdzekļa vadīšanas. Tātad iestādes darbības pamatā ir griba radīt personai faktiska rakstura sekas, proti, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmajai daļai tā ir atzīstama par faktisko rīcību.

[8] Rajona tiesa, apsverot pieteicēja prasījuma pieļaujamības jautājumu, ir pārāk šauri raudzījusies uz lietas apstākļiem, jo ir pārlieku koncentrējusies uz Tiesu administrācijas rīcības vērtējumu, nevis uzlūkojusi visu procesu kopumā.

No lietas apstākļiem izriet, ka konkrētā direkcijas darbība ir bijusi noslēdzošā darbība vairāku citu iestāžu secīgi veiktu darbību ķēdē. Tāpēc šajā ziņā pārējo iestāžu darbības ir vērtējamas kā starpdarbības šā administratīvā procesa ietvaros.

[9] Lietas faktiskie apstākļi liecina, ka pieteicējs, 2019.gada 21.februāra e-pastā direkcijai izsakot savus iebildumus sakarā ar viņam reģistrēto tiesību liegumu, būtībā ir apstrīdējis direkcijas faktisko rīcību Ceļu satiksmes likuma 30.panta trešās daļas trešā teikuma ietvaros.

Ir redzams, ka direkcija, reaģējot uz pieteicēja iebildumiem, tālāk informēja Iekšlietu ministrijas Informācijas centru, kurš, sazinoties ar Tiesu administrāciju saistībā ar datu pareizību, nākamajā dienā aktualizēja datus Sodu reģistrā, labojot kļūdainās ziņas, – tā rezultātā tika izdarīti arī attiecīgi labojumi Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā. Savukārt, atbildot uz pieteicēja paustajiem iebildumiem, direkcija 23.februārī informēja viņu par transportlīdzekļu vadīšanas tiesību aizlieguma atcelšanu un vadītāja apliecības atjaunošanu (*lietas 86.lp.*). Tādējādi secināms, ka iestādes, labojot gan Sodu reģistrā, gan Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā identificētās kļūdas, vienlaikus arī ir atzinušas savu rīcību kā neatbilstošu tiesību normām, citiem vārdiem – par prettiesisku (sal. Administratīvā procesa likuma 84.pants). Savukārt pieteicēja interese ir saņemt atlīdzinājumu par šajā sakarā radīto tiesību aizskārumu.

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka izskatāmajā lietā pieteicēja prasījums ir par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu. Tas nozīmē, ka tiesai izskatāmajā gadījumā vairs nevajag vērtēt to, vai faktiskā rīcība ir bijusi prettiesiska, jo tās prettiesiskumu iestāde pati jau ir atzinusi, atjaunojot iepriekšējo stāvokli.

[10] Lietas faktiskie apstākļi liecina, ka jau 2019.gada 23.februārī (*lietas 118.lp.*) tika atjaunots pieteicējam iepriekšējais stāvoklis – reģistrā dzēsts liegums un atjaunota vadītāja apliecības darbība. Taču pieteicējs norādījis, ka atlīdzinājumam ir jābūt pietiekošam, lai motivētu valsts iestādi veikt darbības, kas izslēgtu līdzīgu situāciju atkārtošanos turpmāk. Pieteicēja ieskatā, atlīdzinājums nevar būt rakstveida atvainošanās (*lietas 151.lp.*). Tāpēc tiesai, skatot lietu par kaitējuma atlīdzinājumu pēc būtības, jāvērtē, kāds konkrētajā gadījumā būtu atbilstīgs (adekvāts) atlīdzinājums. Tādējādi konstatējams, ka šajā lietā pieteikums ir par faktiskās rīcības rezultātā nodarītā nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, proti, par atlīdzinājuma noteikšanu naudas izteiksmē. Tādējādi pieteikums ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Taču no pieteikuma un blakus sūdzības ir redzams, ka pieteicējs tikai varbūtības formā izsaka pieļāvumu par iespējamu tiesību aizskārumu. Nenoliedzami, pieteicējam, saņemot šādu informāciju, ir bijušas nepatīkamas emocijas, taču iestādes pēc informācijas saņemšanas nekavējoties ir

novērsušas kļūdas reģistros, tādējādi pilnībā novēršot iespējamo pieteicēja reālu tiesību aizskārumu. Līdz ar to pieteikums ir acīmredzami nepamatots (noraidāms pēc būtības), tāpēc pieteikuma izskatīšana ir atsakāma.

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.[1]panta pirmo daļu, 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

atcelt Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 5.marta lēmumu pilnībā;

atteikt izskatīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru Tieslietu ministrijai tiktu uzlikts pienākums atlīdzināt nemantisko kaitējumu 5000 *euro*, izdošanu, bet /pers. A/ blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators A. Guļāns Senatore Dz. Amerika Senatore V. Krūmiņa